

AZ MTA TK POLITIKATUDOMÁNYI INTÉZETE
ÉS A PPKE KERESZTÉNY FILOZÓFIAI INTÉZET „IUS NATURALE”
KUTATÓCSOPORTJA

Műhelykonferenciát szervez

A POLITIKA ANTROPOLÓGIÁJA NYOMÁBAN
címmel

Machiavelli *A fejedelem* c. művének 500 éves évfordulója alkalmából

Időpont: December 6, péntek 14-17.30 óra.

Helyszín: MTA TK PTI (1014 Budapest, Országház u. 30., PTI tanácsterem)

A konferencia nem elmélettörténeti témájú – *A fejedelem* születésének évfordulója alkalmat ad arra, hogy elgondolkozzunk a politika antropológiájáról. Milyen a politikai cselekvő, mit tudhatunk, és mit szoktunk feltételezni róla? Tartható-e a politikai cselekvőről Machiavelli által adott leírás? A kérdésnek tudományos és gyakorlati tétje is van, hiszen a különböző emberképekhez eltérő modellek és eltérő ajánlások tartoznak.

A konferencia programja

14-15.30 óra *Machiavelli és a politikai realizmus hagyománya*
moderátor: Frivaldszky János

Lánczi András: *Machiavelli és a politikai realizmus*

Alfred N. Whitehead nevezetes megállapítása szerint "Az európai filozófiai hagyomány legszilárdabb általános jellegzetessége, hogy egy sor Platónhoz fűzött lábjegyzetből áll." Vajon megállja-e a helyét a következő állítás: Machiavelli után minden politikai gondolatnak "Machiavellihez fűzött lábjegyzetek sorozatának" kellene lennie? Előadásomban a politikai realizmus és a politikai utópizmus viszonyát kívánom megvizsgálni Machiavelli gondolkodásmódján keresztül.

Molnár Attila Károly: *Realizmus és abszurd*

A politikai realizmus szentháromsága – Szent Ágoston, Machiavelli és Hobbes – írásaiból a politika és általában a *conditio humana* meglehetősen tragikus képe olvasható ki. Ez összekapcsolódik azzal a nézettel, hogy a politikában annak sajátos volta miatt megengedhető, sőt szükséges a *violentia*. Nem pusztán azt állítják szemben Ciceróval, hogy a politikában az *utilitas* fontosabb a *honestas*nál, hanem azt is, hogy a helytelen cselekvés eredményezhet helyes eredményt. Ezt az erkölcsi abszurdot később Mandeville terjesztette ki a politika világából az egyéb tevékenységekre, mint a gazdaság. A probléma azonban az, hogy ha valaki elfogadja a politika vagy a *conditio humana* abszurd voltát, akkor nem érvelhet a *violentia* különböző fajtáinak szükségessége és elfogadhatósága mellett sem.

Paczolay Péter: *"Mit ér a szerencse az emberi dolgokban" - a politikusi cselekvés lehetőségei és korlátai*

A *Fejedelem XXV.* fejezetéből kölcsönzött cím Machiavelli egyik legizgalmasabb témáját mutatja be és gondolja tovább: a politikus szabadságának és a sors kiszámíthatatlanságának ütközését. Machiavelli pesszimista emberképe ellenére kiemeli, hogy a politikus az idők szavának, a körülmények változásának felismerésén nyugvó szabad cselekvés lehetőségével élhet. Ugyanakkor az emberi élet kiszámíthatatlanságának ő is foglya. Ezért a sikeres politikai cselekvés fontos értékmérője, mennyire képes a politikus *intézményesítve* tartósítani eredményeit.

15.40-16.40 óra *Politikai antropológia*
moderátor: Szűcs Zoltán Gábor

Balogh István: *Két politikai antropológia*

A két politikai antropológia – melyre a hozzászólásom címében utalok – egyike a leíró-pozitív, másika az értelmező-elméleti politikai antropológia. Főként ez utóbbi antropológiának az elmúlt néhány évtizedben lezajlott változásának vázlatos áttekintését követően bemutatom a relációantropológia főbb téziseit. E tézisek alapján amellet érvelek, hogy a relációantropológia joggal tarthat igényt az értelmező-elméleti antropológia legújabb koncepciójának státuszára.

Boda Zsolt: *A politika emberképei és a politikai cselekvés legitimitációjának összefüggései*

Machiavelli közismerten meglehetősen negatív képet festett a politikai cselekvés szempontjából releváns állampolgárokról: rövidlátóak, érzelmektől vezéreltek, önzőek, a csoportjuk által befolyásoltak stb. Bár talán nem érdemes túlfeszíteni Machiavelli „korszerűségét”, de kétségtelen, hogy az általa vázlatosan mondottak legalábbis nem összeegyeztethetetlenek azzal, amit a modern politikai szociológia és politikai pszichológia állít a politikai cselekvőről. Állításom az, hogy Machiavellinél – ugyancsak vázlatosan – megjelenik egy másfajta politikai cselekvő- és a hozzá tartozó legitimitációs igénnyel, amely pedig párhuzamba állítható a közjót akaró Homo politicus koncepciójával.

16.50-17.30 óra *Meghaladandó és meghaladható-e Machiavelli „A fejedelem”-jének antropológiája?*

moderátor Boda Zsolt

Frivaldszky János: *A „Fejedelem” politikai antropológiájától a közjó filozófiája felé*

Machiavelli „A fejedelem” című művének politikai antropológiája és az ebbe az irányba mutató hobbes-i és schmitti antropológia képezik azt a módszertani alapot, amelyen a politológia politikai emberképe is nyugszik. Ez viszont tematizálhatatlanná teszi a közjót, és annak politikai közegét, ahogy azt a klasszikusok értették. A hayeki katallaxia idealizmusa a globális piacon nem egy locke-i, hanem inkább egy hobbesi antropológiát juttatott érvényre. Így a neoliberalizmus közgazdaságtani emberképe már nem kölcsönözhető tovább a politológia számára, hanem a klasszikus gondolkodók nyomán egy legalább mérsékelt altruista politikai emberkép politikai filozófiai megfogalmazására lenne szükség, mivel csak így lehetséges a közjó valódi keresése egy elkötelezett diszkurzív demokratikus gyakorlatban.

Szűcs Zoltán Gábor: *S szó!: «ez van», «ez nincsen»*

A rendszerváltás földtani mozgásai újra láthatóvá tették a magyar politikai kultúra egyes mélyrétegeit. A politikai fixáltságoknak megfelelően azóta is sokat vitatták e hagyományok bizonyos részeit (gondolok itt elsősorban a Horthy-rendszerhez való viszonyra), meglepően kis figyelmet kapott a politikai sztoicizmus, amely pedig évszázadok óta az egyik legszilárdabb, legmozdulatlanabb rétege a hazai politikai gondolkodásnak, s amely nem kis részben a „machiavellizmus”-ra adott válaszként jött létre a 16. század végére. Mi is hát ez a politikai sztoicizmus és mit mind az emberről és a politikáról?